

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. V. Non in justitiae tantum, sed & in aliarum virtutum materiâ, possessio
& praesumptio juris sufficit, vt in dubijs certum Conscientiae dictamen
efformetur. Exponitur id in varijs casibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

eam malæ fidei arguat, non elidetur jus certum possessionis, per dubium jus, quod creditor aut allegat, aut tu ei competere suspicaris.

Certus de debito, dubius an soluerit, debet solvere.

Sed quid si certum sit tibi, debitum à te contractum, dubium autem sit an expunxeris? Respondeo eo in euentu solvendum esse debitum. Cum enim certum sit creditoris jus, illud dubiâ exceptione non enervatur. l. Titia textores. π. de legatis. Dicamus rem clarius. Cum enim creditor jus certum habuerit aliquando in re debitâ, illi juri dubia solutio non exaquatur. Stat itaque pro creditore juris possessio, quam dubia non elidunt. Huic autem juri manes obnoxius, quamdiu dubitas; nec ab illo eximèris, donec solutione præstitâ, ei certo fuerit satisfactum. Hæc de materiâ justitiæ, pro instituto meo dicta sufficient.

32.

l. Titia
textores.
π. de le-
gatis.

S. V.

Non in Iustitiæ tantum, sed & in aliarum virtutum materiâ, possessio aut quasi-possessio, & præsumptio juris sufficit, ut in dubiis, certum de actione exhibendâ Conscientiæ dictamen efformetur. Exponitur id in variis casibus.

Possessio in omnium virtutum materiâ sufficit ad formandam Conscientiam in dubio.

Atque à virtute Iustitiæ ad aliarum Virtutum materiam gradum facio. Volunt nonnulli Theologi, cum dubium de cæterarum virtutum obligatione occurrit, non aliud Conscientiæ dictamen superesse, quam eligere id quod tutius est, id est, quod sine vlllo peccati materialis discrimine potest agi. Nihilominus cum præstantissimis Theologis Suarez, Sanchez, Castropalao, Baldello, & aliis plurimis, aio possessionem, aut vt pressius loquar, quasi-possessionem, etiam in aliarum Virtutum actionibus regulam securam esse, quâ dubia omnia dirimantur; iisque circumlatrantibus, tutâ tamen in agendo Conscientia pergat viâ. Aut si hîc non valeat possessio, certè nec in Iustitiæ materiâ, dirimendis dubiis vllum ex hâc datur adminiculum.

33.

Suar. to.
5. in 3. p.
disp. 40.
sect. 3.
Sanch. de
matr. disp.
41. n. 32.
Castrop.
de Conf.
disp. 3.
punc. 6.
Baldel. de
Conf. dif.
8. n. 2.

Nam

34. Nam si res bene attenditur, quòd in materiâ Iustitiæ, *in du-* Eadem enim est ratio in his, & in materiâ Iustitiæ. *biis melior sit conditio possidentis*, id non inde fit, quòd humana potestas possidenti jus vllum tribuat, vt dixi n. 25. & 27: sic enim non esset melior, sed fieret melior conditio possidentis; jûs autem asserit meliorem esse possidentis conditionem. Non esset autem melior possidentis quam actoris conditio, nisi ei melius aut potius esset jus. Sed tota hæc Iuris declaratio in materiâ Iustitiam concernente, non est, vt acutè rem tangit Baldellus, ex aliquâ ratione quæ materiæ Iustitiæ peculiaris sit & intrinseca, *sed ex communi inquit ratione ignorantie inuincibilis, que semper excusat*, quatenus nempe ignoratur inuincibiliter & inculpate malitia committenda, si retineatur res aliena: ignoratur enim obligatio restituendi rem quam possides. Atqui & in aliis virtutum generibus, Religionis puta, Obedientiæ, Temperantiæ, eadem dari potest ignorantia: igitur si in his ignorantia non excuset, quin eligendum sit id quod tutius, ne materiale fortassis peccatum committatur; nihil etiam erit quod in dubio possessorem bonæ fidei propugnet. Nam utcumque rem fide bonâ possideat, poterit tamen verè esse aliena, & sic materiali peccato esse obnoxius. Ab hoc autem, si possessorem bonæ fidei absoluat inculpata & innocens possessio, etiam cum tertii præjudicio, aut præjudicandi periculo, nihil est cur id possessioni in aliis virtutibus denegetur, præsertim dum nullius tertii juri officitur. Verùm explicandum est quæ sit ista possessio, & cuius rei.

Baldellus.
n. 9.

35. Quod vt exponatur clariùs, videndum est porrò quid in materiâ Iustitiæ agat possessio. Lite cum agitur, partes sibi diem dicunt, actionem intentant, totique in id incumbunt, vt jus suum vtrunque probent, & mutuam vicissim elidant. Neuter si rem euicerit, obscurum dicitur & dubium vtrunque jus. Et in hoc euentu, vnde stat possessio, in eam partem Iudicis sententia inclinatur; & tota determinata est lis. Eadem planè circa cæterarum virtutum, Castitatis nempe, Religionis, Obedientiæ actiones, quandoque instituitur altercatio. Litem, vt ita loquar, voluntati intentat Virtus: voluntas pro suâ causâ stat: Iudex qui litem dirimat, est Conscientia. Dubium, exempli causâ, est an sit hodie jejunandum. Lex jejunii, obligationem allegat, obedientiam proinde exigit. Voluntas ex aduerso pro

Explicatur quid sit possessio, qua in reliquis virtutibus est attendenda.

libertate suâ stat; obedientiam non denegat, sed parendi obligatione adstruit se nunc non obstringi. A neutrà parte res cui vincitur, dubium est utrimque jus. Quid hic agat Iudex? in quam sese partem dabit Conscientia, ne imprudenter judicet? Attendat sedulò à quâ parte stet possessio. Et si quidem lex possessionem obtinet, pro eâ sanè iudicato, & voluntati parendi onus imponitur. A voluntate verò si libertatis stat possessio, ea illi facta tecta asseritur, & nulla imponitur parendi necessitas.

*Et unde
dignoscen-
dum pro
quo stet
possessio in
virtutum
materia
quæ non sit
iustitia.*

Quòd si rursus inquiris, unde discernendum hîc sit, cui faueat possessio, an legi an libertati; illud attendendum est, à quâ parte ea staret antequam dubitatio incidisset; atque hinc desumendum est iudicium, ut rectè statuas, quid superueniente dubio decernendum sit. Quòd si igitur antequam de legis obligatione dubitabatur, ab eâ eras immunis; etiam ab eâ postquam dubitas immunis es; suaque quæ ante dubium possessionem libertatis obtinebat, etiam exorto dubio, asserenda est libertas voluntati. Sin verò antequam superuenisset dubium, certa erat legis obligantis auctoritas, ea etiam vim omnem obtinet, nequidquam pro libertate pugnante dubio; & necessitas obediendi quæ ante dubium fuit, manu tenenda est planè. Exemplis euentuum qui sæpe solent occurrere, commodè explicabitur asserenda regula.

36.

*Lex dubia
non obli-
gat.*

Quòd si dubium sit an lex aliqua, aut à Deo aut ab Ecclesiâ, aut à Republicâ lata sit, nec quidquid inquiris, te à dubio potes expedire, lege non teneris. Hinc si dubia sit lex jejunii, ad jejunandum non obstringeris, sic ut propriè dicto seu formali peccato impliceris si legi non pareas. (Atque de talis peccati committendi periculo intelligenda sunt, quæ dicenda sunt deinceps) manifesta est hæc res. Stat enim pro voluntate possessio libertatis. Quod quidem facile est assequi. Certum est enim, antequam sese ingessisset menti dubitatio, à jejunandi obligatione immunem fuisse te. Nunc verò libertate suâ gaudenti, obtrudit se ex insperatò lex, & de possessione suâ libertatem vult detrudere, sibi que reddere obnoxiam. Jus verò suum, manifestè cum non probet lex, intra dubium stat tota controuersia. Rectè igitur sententiam feret Conscientia, asseretque nihil derogandum libertatis possessioni, neque legi esse obnoxiam: & sic

37.

*Suar. to.
5. in 3. p.
disp. 40.
sect. 5.
Sanch. l. 2.
de matr.
disp. 41.
n. 36. &
l. 1. in
præc. c. 10
n. 32.*

fic, etiamsi reipsâ dies esset jejunio à lege designatus, non jejunabit tamen sine crimine & impunè.

38. Ex aduerso autem, si certum sit de lege, dubium verò an ei satisfactum; aut etiam incertum sit an ob lapsum temporis vim suam non amiserit ac proinde an libertatem à lege voluntas recuperarit; illi satisfaciendum est omnino, etiamsi reipsâ aut satisfactum sit, aut obligandi vis expirarit. Annuæ Confessionis lex omnino certa est; dubitas hoc anno an confessus sis; aut etiam, an tempore Paschali jam elapso lex oblitterata non sit: parendum est legi, & quidem quantocius: legis enim obligatio possessionem pristinam obtinet. Antequam enim dubitare inciperes, lege penitus tenebare obstrictus. Jam verò libertatem suam asserere cum vult voluntas, nihil prorsus adfert nisi quod dubium est. Atqui ob argumenta dubia, non est è possessione suâ deturbanda lex; igitur & pro legis vetere jure, quod per dubium minimè eneruatur, Conscientia, si prudenter agit, sententiam debet ferre, suamque legis obligationi possessionem asserere.

Certus de lege, dubius an ei satis fecerit legi est obnoxius.

39. Item nocte, à Veneris die diem Iouis derimente, verè dubitas an hora sit noctis duodecima. Quamdiu durat dubium, neque diligentiam adhibitam veritas rei potest elici, carnibus vesci dubitanti non est interdictum. Possessione enim libertatis suæ fruatur voluntas, neque lex ius suum probat nisi admodum obscure. Cum enim totâ quæ præcessit hactenus septimanâ, carnibus vesci fuerit liberum, manifestum est ante exortum dubium, suam voluntati stetisse à legis obligatione libertatem. Hæc autem eripi non potest ob dubium tantummodo legis ius. Itaque sententiam hoc modo concipere & enuntiare debet Conscientia: quamvis incertum sit an sit hora noctis duodecima, certò tamen judico, me carnibus licitè vesci, neque me ob dubium jus à libertatis meæ possessione legitimè deturbari.

Inter diem Iouis & Veneris qui dubitat an sit hora noctis duodecima, non tenetur abstinere carnibus.

40. Contrà verò, si nocte Sabbathum inter & Dominicam mediâ, dubium de horâ noctis duodecimâ superuenerit; quamdiu durat dubium, carnibus omnino abstinendum est. Cum enim certum sit, duobus qui dubium hoc præcesserunt diebus, legem quæ carniū abstinentiam indicit, suam sine dubio obtinuisse vim; sanè cum exortum est dubium, lex possessionem obligandi iam obtinebat. Hæc autem cum à dubio libertatis iure, euertere non

Tenetur qui id dubitat nocte Sabbathum inter & Dominicam.

possit, dicenda est possessionem imperandi retinere, & à Conscientiâ veluti legitimo Iudice, in sui juris exercitio est conseruanda.

Dubius de anno a-tatis vigesimo primo, non debet ieiunare in quadragesimâ.

Eandem ob causam, dubius an vigesimum primum annum expleuerit, ieiunii quadragesimalis lege non tenetur; erat enim ante dubium exortum, certa à legis obligatione immunitas, quæ per dubium ius non tollitur. Et vice versâ, dubius an vigesimum quartum viuendo absoluerit, Sacerdotio initiari non potest; cum antequam dubium incidisset, possessionem Ecclesiastica lex habuerit, quâ sacer hic Ordo vetabatur suscipi à minorenni, cui vigesimus quartus annus non fuerit euolutus. Sic qui dubitat an Horas Canonicas recitare teneatur, non tenetur. Qui certus est se teneri, dubitat verò an persoluerit, lege de quâ dubitat obstringitur.

41.

Dubius de vigesimo quarto expleto non potest Sacerdotium suscipere.

Denique, vt absoluam; dubius an votum de aliquâ re præstandâ emisit, voto non tenetur. Nam cum ante dubium ab omni voti obligatione esset immunis, sua stat libertati possessio, nec dubiâ obligatione deperditur; ne tum quidem, cum magis in eam partem propendet animus, quæ votum asserat nuncupatum, quàm quæ neget.

42.

Dubius an votum emisit, illo non tenetur.

Quod si autem certus sis vota emisisse te, fidemque conceptis verbis Deo obligasse, de mente verò, aut vt vocant intentione, quæ omnis obligationis forma est & quasi anima, dubitare deinceps cœperis, ex magis peruulgatâ auctorum sententiâ, voto obstringeris. Non adeo, quòd pro obligatione voti stet possessio (eam enim in voto dubio, prout in lege dubiâ, voluntatis libertati competere, posset asseri) sed quòd pro voti veritate stet juris præsumptio, quam secundam esse regulam diximus, quâ in rebus dubiis certum Conscientiæ dictamen est efformandum. Vti enim in foro externo ea à Iudice prudenter adhibetur, ad decidenda jura & facta dubia, ita & à Conscientiâ, legitimo actionum humanarum Iudice, ad ea quæ dubia sunt componenda, rite prudenterque applicatur.

43.

Dubius de intentione emissi voti, voto tenetur.

Probans ex iuris præsumptione.

Præsumptio autem est conjectura quædam aut opinio probabilis, quæ tamen vera & certa habeatur, donec probetur oppositum. Inter alias autem Præsumptiones juris, vna affertur à Glosâ. *Si constet aliquem actum interuenisse, potius est, vt validus, quàm vt irritus pronuntietur.* Itaque cum certum ti-

44.

l. in contrahenda
7. de reg. juris.

bi

bi fit, vota conceptis à te verbis esse emissa, prudenter autem semper præsumatur, id quod actione externâ fit, legitime fieri; præsumendum est proculdubio, te mentem intentionemue habuisse obligandi te, nisi contrarium tibi constet planè & liquidè; id autem sic non constat, quamdiu dubitas. Idemque cum de matrimonii initi, aut promissionis, aut fidei datæ, aut donationis mente aut intentione dubium inciderit, pro pacti valore ferendum est iudicium.

45. Si verò de ipsâ promissione aut donatione, an facta sit, aut de fide an data sit, dubitetur, iis dubitans non tenetur. Stat enim pro suâ libertate manifestâ iuris præsumptio: nempe quod *Factum in dubio non præsumatur sed demonstrari debeat.* An non etiam exinde consequitur, dubitantem an peccatum aliquod commiserit, sese à peccato posse absoluerè, & statuere non commississe? Verùm id discutiemus deinceps Tractatu 11.

Dubius de facto, facti obligatione non tenetur.

46. Plurima adhuc sunt quæ de iuris præsumptionibus dici possent, & in dubiis quæstionibus, Conscientiæ ritè dirigendæ applicari. Verùm cum de iis, libro penè toto quem de Conscientiâ conscripsere, uti fusilissimè ita & acutissimè, nuper disputarint Franciscus Bardi, & adhuc recentius Ludouicus de Scildere, nihilque reliquerint intactum quod tum interno, tum externo foro possit esse usui, manum de tabulâ tollo, hæc quæ passim occurrentibus dubiis dirigendis poterunt deferuire, utcumque delibasse, & alio modo demonstrasse contentus.

§. VI.

Dubitatio affectata numquam excusat à crimine, sed potius malam animi affectionem arguit.

Quid dicendum de eo qui varios consulere statuit, donec opinionem sibi fauentem inueniat.

47. Illud tamen in toto hoc rerum sententiarumque complexu, sedulò est adinaduertendum, nihil quidquam Conscientiæ ritè efformandæ adminicula hæc prodesse, nisi verè dubia sint ea, de quibus pro Conscientiæ tribunali disceptatur; & quorum manifesta

Affectata ignorantia numquam excusat à crimine